

J.SZABÓ

BERRY-i MÚZEUM

SZABÓ JÓZSEF

festmények és rajzok

1982. MÁJUS

BIOGRÁFIA

- SZABÓ József, Nyúlön (Magyarország) született 1925-ben.
- 1947-1953 között a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult.
- Ezután Franciaországban telepszik le, és három éven keresztül a Nizzai és Párizsi Képzőművészeti Egyetemeken tanul.
- 1958-ban elnyerte az első díjat a Párizsi Képzőművészeti Egyetem Magyar Festők Kiállításán.
- Néhány egyéni kiállítás után Párizsban, Milánóban, Genfben, Zürichben,
- műveit Chicagóban, Los Angelesben, Montréalban is kiállítják.
- 1978-ban: egyéni kiállítás a Fabre Múzeumban Montpellier-ben.
- 1980-ban: egyéni kiállítás a Paul Valéry Múzeumban Sète-ben.
- 1981-ben: egyéni kiállítás a Colombier Múzeumban Alès-ben.

A Múzeum falait időszakos váltásokkal egymástól teljesen különböző festmények vagy domborművek és szobrok fedik be.

Célunk nem az értékek hierarchiájának felállítása, hanem hogy a nagyközönség számára lehetővé tegyük a művész alkotásaival való találkozást. Ezek az alkotások legtöbbször egy egész élet munkáját foglalják magukba.

Most megadatik számunkra, hogy együtt éljünk SZABÓ Józseffel. Beléphetünk az ő világába, párbeszédet folytathatunk vele, álmodozhatunk látomásai előtt.

Az ő hatalmas képzelete mélyen gyökerezik az idők éjszakájában, az emberi kalandban.

Festészete a legnagyobb művészekre emlékeztető munka. Mindez hosszadalmas erőfeszítések gyümölcse, fájdalmas üzenet.

Ismeretlen világból érkező üzenet, amit a festő vonalakkal és színekkel a kísérel meg átadni.

Most nagy büszkeséggel fogadjuk SZABÓ József kivételes alkotásait Evreux önkormányzata közreműködésének köszönhetően. Önöket pedig arra kérjük, lépjenek közelebb, tekintsék meg e műveket!

Jacques RIMBAULT

Bourges Polgármesterének küldöttje

Festészetében Szabó József kevésbé gyakori színeket kedvel. Többnyire a zöld árnyalatok uralkodnak a barnával együtt, a vörös színek erővel villannak fel sokszor. A festő a színek mestere, ismeri a tompítás tudományát, amelybe, mint hullám tarajának habzását, a fény fehér színét ékeli be.

A furnérlemez érdes, csúnya felülete különleges, máshogy el nem érhető hatást kölcsönöz a rajta lévő festménynek. Ez a választás főleg a kéz nagyon finom érzékenységét, pontosságát igényli. Az érdes hordozófelületen nagyon gyorsan elkopó festőszerszámok, ecsetek, kefék kezeléséhez nagy ügyesség szükséges.

Szabó festményei olyan műhelyben készültek, ahova nem hatol be a déli nap erős fénye. A lélek legmélyéről feltörő érzelmeket fejezik ki, s azt a gondolatot, amit szavakkal nem lehet elmondani. A művész saját maga és mások legintimebb szférájának felfedezésére indul. S mit talál ott? A szenvedést, amelyet testvériség szavaival akar kifejezni. Lehetséges-e egyáltalán, hogy boldog legyen egy ilyen felfokozott érzékenységgel megáldott festő, amikor testvéreit oly sok szenvedés sújtja?

De az ő számára már nem üdvösség-e az is, amikor a világ e hatalmas szenvedését észreveszi, és saját magára veszi? Ez nehéz, s bizonyára elviselhetetlen súly lenne, ha az alkotás öröme nem csodát hozna létre: az alkotásért való lét csodáját. Szabóéhoz hasonló vérmérséklettel a szenvedés útján lehetetlen lenne élni úgy, ahogyan ő a képein kifejezi, ha nem társulna ehhez ellenpólus a remény dala.

A fájdalmat festés és alkotás közben át, a vászon területén tapasztalja meg. Vajúdás ez. Nem ajándék, hanem ki kell harcolni. A befejezést előre sohasem látja, a bizonytalanság fátyla mögé rejtőzik mindig.

Alakjai mindig mozgásban vannak: valami máshol bekövetkezendő eseményt várnak. Az esemény a láthatatlanban létezik? Kérdés ez a közvetlenül szemlélőhöz, aki kívülről gyönyörködik a képben? Igen: kérdés, s egyben meghívás, hogy tegyen még egy lépést, s lépjen be a kép színterébe.

A színteret nem tudni melyik antik világból, melyik középkori valóságból, vagy

mai korból kilépett tömegek lepik el. Nyugtalanságtól marcangolt, hatalmasoknak alávetett tömegek, olyan szerencsétlenség, balsors áldozatai, amelyet nem tudnak szabályozni. A függőség kegyetlen képe árad ábrázolásaiból. Szabó kitűnően figyeli meg az ember és környezető világ erejének összefonódását: az élet tízmillió dolgainak hemzsegésében létező embert. Mégsem enged a könnyelműség kísértésének, a tehetetlenség hiperrealista ábrázolásával mely mértéktelenül kiélezné a dramát. A tehetetlenség kifejezése legtöbbször az absztrakcióba torkollik: ezek a kitalált ásványi és növényi formák.

A festő eljut egy zavarba hozó egyetemességre. De mennyire megható és igaz ez! Fokozódik a felindultság, s ez abból ered, hogy nem mutatja a szorongás okát. Az ellenséget nem ábrázolta a képen: az ellenség kívül van, s ki a megmondhatója: talán éppen annak szívében tartózkodik, aki a képet szemléli! Mindaz, ami az ember szívében, a legmélyebb valóságában lakozik, az itt a képeken megjelenik a színek árnyalatainak gazdagságában. Oly mértékben jelenvaló ez, hogy ha őszintén közelítünk a festményhez, ledöntve minden falat, amit előítéleteink húznak közénk és a kép közé, akkor vagy mi lépünk be, vagy pedig egy végtelen párbeszédben a kép szereplői lépnek belénk. Talán épp ezért van az, hogy amikor egy amatőr hozzájut egy ilyen festményhez, azt véglegesen magáénak akarja tudni. Ezért van az, hogy néhány műgyűjtő miután ideiglenesen falra függesztette, nem tudja többé áthelyezni a raktárába, vagy egy közönséges terembe. A felfedezés nagysága kimeríthetetlen. De miért kell annyit várni egy ilyen festménytől? A titok abban áll, hogy nem tömeggyártás egy darabja. A kivitelezése nagyon hosszú időt igényel. Szabó rendelkezik az alázat erényével: képes hallgatni a születendő műre, és szükség szerint átadja a műnek a kezdeményezést, ő pedig nem más ekkor, mint eszköz az alkotás folyamatában.

Mind a megfestett jelenet kompozíciója, mind annak tartalma változatos: van, amikor két regiszter jelenik meg a képen. Például felül egy sávban hieratikusan, merev személyek sorakoznak, mint néma lázadók, de a bizonytalanság páncélját, a gúny vértjét hordozzák. Alul pedig, ennek kontrasztjaként, hétköznapi embereket látunk, akiknek arcán mindenek ellenére az ujjongás alapvető vágya tör felszínre. Ez a kontraszt néha nagyon megragadó. van, amikor a kompozíció egy monumentális művészetet ér el: egy csomó arc ömlesztve, ahol a gyengédség és a vadság érzelmei tükröződnek, nem fogjuk fel mindezt egyszerre. Csak lassanként, fokról fokra fedezzük mindezt fel. Egyik vezet erőltetve a többi felfedezésére. S néha, - mily meglepetés! – más arcok mutatkoznak meg bennük.

Majd pedig idilli színtereket csoportosít pásztorokkal, vagy parasztokkal, akik vidám életerővel telítettek. Rongyos öltözkük szalagokban húzódik ki, mint a tengeralatti fényei, s, gomolygó csigavonalakkal, s a hullámokkal úgy tűnik, hogy az élet örökkévalóságát idézik. Rusztikus boldogság, amelynek bizonytalanságát szimbolikusán a ruhákban megnövekvő hézagok, hiányok emelik ki.

Szabót erősen foglalkoztatja az ember eredete. Honnan jöttünk? Honnan származunk? A művész reménytelen keresése, aki ha ismerné a választ, bevallása szerint sokkal biztonságosabban érezné magát. Festészetében sokszor aggasztó, és impozáns fantasztikus lények jelennek meg. Ezeken keresztül fejezi ki a bennünk egymás mellett létező primitív, elnyomott érzelmeket, amelyek felszínre törnek, és elárasztják a tudatot. Az egoizmus szörnyeit félelmet keltő állati külsővel festette meg. Amikor testi alakban jelenik meg a szörny a képen, akkor legtöbbször ő a központi figura a festményen.

Három karakter testesíti meg: egy négylábú, egy madárféle, s egy tűzvörös nyelvét kiöltő, farkasfajú szörny. Ösztönösen és erős akarattal fejezi ki a természetfelettségét, szürrealitását a mély és alattomos érzésnek.

Egy bizonyos festményen (a csepúrágó) a központi szereplő nagyon csicsás, élénk, zöld és piros barokk ruhákban ül. Arccal az ég felé fordul. Zsonglőrök: orrának hegyén egyensúlyozva egy labdát. Kezeit ellentétképpen vagy semlegesség miatt összefonja: ez szükséges, hiszen figyelmesnek kell lenni e tapasztalt átélésében. A zsonglőr maga is örvendezik? Körülötte, jobbra, hátrébb egy rongyokban lévő madár, egymás fölé emelkedő arcok. Ezek kinézetük alapján szerzetesek, vagy más egyházi személyek. Számos, figyelmes arc.

Baloldalt két álló szereplő a hála és gyengédség mozdulataival fordulnak egymáshoz. Följük egy különös lény nyúlik, egy növényi szár egy ragadozó madár profillal. A boldogság törékenysége, a legnemesebb érzelmek törékenysége az ellenségeskedés elnyomó fenyegetése, a „másik” elnyomó fenyegetése.

A múltékonyság kifejezése, amelynek talán a legjellemzőbb szimbóluma a labda nehezen megtalálható egyensúlya a zsonglőr orrán. Erről jól tudjuk, hogy fatálisan véget fog érni, magával hozza a kísérlet befejeződését.

Mit más következtetést vonhatunk le Szabó József festészetéből, mint azt, hogy ez szenvedélyes munkás, egy teljességgel őszinte rajzoló, egy csodálatos festőművész, egy összeszedett, és figyelmesen elköteleződött művész alkotásai? Hú a mélységek kiaknázásához vezető nehéz úthoz; s ehhez munkához rendelkezik azzal a nagyon ritka eszközzel: az interiorizált, postmentális tudatosítással.

E.MESLÉ
Bourges Múzeumainak Gyűjteménykezelője

Szabó jeleneteinek szerkezete tele van klasszikus ihletettséggel, de Szabó felfüggeszti a pillanat örökkévalóságának ezt a sémáját, amely kitárul a szürrealitásig (természetesen túliig) és az idő megszűnéséből fakad.

S nem értjük, hogy ez a hatalmas pillanat a múltban, vagy a jövőben létezik-e, hisz ez ugyanez a hatalmasság eltöröli és befedi ezt a pillanatot. Néhányan fájdalmat látnak Szabóban, de lehet, hogy ez csak a döbbenet. Néhányan a magányt látják benne, de lehet, hogy ez az immanencia, a kozmikus immanencia.

A kifinomult technikája éleszti fel az ötletet, vagy az ötlet sarkallja a technikákat?

Palettája ritka fantasztikusan gazdag és ecsetje nem elégszik meg a festéssel, hanem formáz, szobrozza a fémet, csiszolja a követ, összességében megalkotja ezt a szürrealista megtestesítést, ami által a vászonhordozó nem csak fémessé válik: fém lesz és a műalkotáson kívül,- mely csak időbeli őrzője-, a faragott kő a életre kel.

A kirobbant, és eseményekben gazdag pillanat nem hull sohasem hallucinációkba, vagy rémálomba, és nem érinti a diabolikus világot, hanem ironikus, patetikus, groteszk, titokzatos, szimbolikus, megrögzött, szabadító, részletekben gazdag történetben fejezi ki magát, olyan színekben úszva, amelyek már minden gondolkozást kiküszöbölnek.

A figuratív kifejezés iránti szerelem, és a konkrét ikonográfiába vetett bizalom, még a legmerészebb spekulációkban is távol tartják Szabót az absztrakttól, mint tisztességtelen lerövidítéstől.

Ezek a festmények még így bátorító tanácsok sokaságaival együtt is, kimeríthetetlen olvasatot ajánlanak fel, és mindig kápráztató titkok maradnak.

S ha a művész által felfogott érzelmeken kívülállóknak éreznénk magunkat, emlékezzük arra, hogy a misztérium, már maga is kommunikáció.

Fédérico SIÉGA

Nem tudnánk meghatározni, mi az az elsődleges tapasztalat, ami vonz bennünket Szabó alkotásai láttán: titokzatos kifejezés, mély spiritualitás, amely sugárzik minden egyes művéből, olyan érzelem, mely szívfacsaró, aggasztó, és nyomasztó egyszerre. A megjelenített lények, - úgy tűnik-, hogy onnan túlról érkeznek, és azt fejezik ki, amivel mindnyájan konfrontálódunk az életben: nehézségeket vagy örömeket, de legfőképpen az élet nagy kérdéseinek keresését.

Olyan mély benyomás ér bennünket, hogy kételkedhetnénk ennek valóságában. Átérezzük az átadásra váró-vágyó küzdelmet, a lélekben élő reményt, a vándorló emberiség spiritualitásának hatalmát.

A képi megjelenítés fejlődése Szabó képein úgy tűnik fel, mint ígért-hordozó bimbója egy gyönyörű virágnak, amelynek mindenki csodájára jár, s mely megelőzi az ízletes gyümölcsöt, amelyet mindenki megkaphat. De mielőtt megkóstolhatná e termést, ki kell várni az egymásra sorban következő átalakulások végét. Ugyanígy készen kell állnunk arra, hogy különböző állomásokon menjünk végig ahhoz, hogy teljesen értékelni tudjuk a képet. Időt kell szánni rá, nem szabad elmenni előtte, anélkül, hogy „láttuk” volna. Hosszasan meg kell állni, faggatni kell a festményt, s ezután bekövetkezik a megértés, s számos csoda hatalmába kerít minket: az üzenet átadatott.

A jelentős műalkotás arra a misztikára emlékeztet, amely a katedrálisok építőit inspirálta. Egyik és másik esetben is a lelki építményre tesz hivatottá, amely az emberek találkozásához vezet el. Ebben azok találkozhatnak, akiknek ideáljuk, hogy jobba váljanak a szeretetben és a világ testvéri közösségében.

A. és L. Rouffy

Amikor egy múzeum felé lépegetünk, az vágy él bennünk, hogy eltávolodhatunk attól az élettől, ami nem tud teljesen kielégíteni bennünket a művészettel való kapcsolat nélkül, bármely formában s találkozzunk azzal. Meríteni akarunk mindabból, amit ott fedezhetünk majd fel: megtalálni az értelmét a reménynek, az álmodozásnak, újjászületni egy mások világba, mely jobban megfelel legbelsőbb vágyainknak.

Egy sugarat remélünk, amely megszabadít minket a hétköznapi közönségességéből; hogy végül elérkezzünk másfajta dimenziókhoz; most éppen azokhoz, amelyeket Szabó József ajánl fel nekünk.

A legelső kapcsolat rögtön egy erős, hirtelen bekövetkező sokk.

Nem nézhetjük derűs szemmel ezt a kolosszális, intenzív, hatalmas, magas és színekben, kifejezésekben gazdag munkát. Hirtelenül elmerülünk egy álomszerű, képzeletbeli, varázslatos, szürrealista nagy freskóban, ahol olyan jelenvalók a létezők, s kérdéseik oly tömörek, élesen bírálók, mintha hirtelen szembe találnánk magunkat saját lelkiismeretünkkel. Ezek a telt, életerős, grandiózus lények mintha túl szűkös környezetükből való szabadulást keresve ránk nehézkednének, sürgetnek minket, arra hívnak, hogy lépünk be párbeszédükbe, osszuk meg kalandjukat, vegyüljünk középük, tegyük fel mi is magunknak kérdéseket, éljük át tragédiájukat, s ugyanakkor reméljük, jussunk el egy olyan világba, ahol semmiféle korlát sincsen, ahol az álom, az élet és a halál a szeretetben keveredik.

Függőben levő, lélegzet-visszafojtó, súlyos, villámló pillanat, amely felkavar minket, zavarhat, vagy elcsábíthat annak függvényében, hogy milyen rezgéseket keltett fel bennünk. Ezeket a mély rezonanciákat fejezi ki egy olyan technika, olyan színvilág, amely szintén elutasítja a könnyelműséget, inkább megdicsőíti a szépséget.

Amikor sajnos el kell válnunk ettől a festménytől, az bennünk marad, belénk vésődik. Még ha van egy drámai és misztikus oldala is, de ebben ugyanakkor lelkesedés, erő és reménység uralkodik s ösztönzi bennünk a vágyat,

hogy lépünk túl saját magunkon.

Tudva, hogy egy majd teljes magányban élő lény egyedül képes arra, hogy megalkossa a képeken felidézett világot, visszaadja reményünket, hogy határtalan lehetőségek állnak az emberiség megújulása előtt.

Az élet itt van. Ezeken a vásznanon. Nagyobb itt a végtelenséget magában hordozó jelenléte, mint sok élőlényben. Ez az élet átölel minden állandóan megújuló, túlhaladott horizontot.

Bár az alkotás lehetősége csak néhány kiválasztottnak adatott meg, ebben az alkotásban mindenki részt vehet, ha erőfeszítést tesz a megértéséhez, a szeretetéhez. Ezáltal segítsen minket, hogy jobban átélhessük látogatói szerepünket, más alkotásainak szemlélőiként, s gazdagodva, és tudatosítva azt a szerencsés lehetőséget, hogy megismerkedhettünk vele.

J. Gautrot

